

Beskrivning av släkten Esters på Åkerö

Från 1700-talets början till nutid i släkten Normans led

Skreven av Daniel Norman 2020

Flygfoto över gamla ursprungliga Estersgården, som är gården längs upp till vänster.

Inledning

Sommaren år 2020 var mitt stora nöje att spendera sena nätter på att förloras i Leksands kyrkoarkiv bland storskifteskartor och bouppteckningar för att finna nästa ledtråd på gåtan ”vem var du och vad blev av ditt liv?” kring släktingar som jag läst och hört talas om på min gammelfarfar Daniel Normans sida av släkten. Det hela började med att jag och min kära Magdalena Hessel å Västmanlands-Dala nations vägnar anordnade sommarting i Leksand och Rättvik, på vilket nationens landsmän vistas tillsammans i hembygden. På nationen i Uppsala sjungs nämligen sången ”Ris Jerk” traditionsenligt varje sittning. Den handlar om den givmilde byggmästaren Ris Erik Larsson (Ris Jerk på leksandsmål) på Åkerö i Leksand. För att kunna besöka hans gård under tinget var vi tvungna att hitta den och därför började ett intensivt sökande i kyrkböcker med hjälp av min vän Harald Götlind och hans mor, historieforskaren Anna Götlind. När de var Ris Jerks gård på spåren i kyrkböckerna ringde de mig sent en kväll och frågade: ”Sa inte du att din släkt på Åkerö hette Esters? Vi har något väldigt intressant att berätta”. Det skulle visa sig att Ris Jerk och min släkt var sammankopplade. Där började en resa med oväntade vändningar och en ny uppskattad bekantskap med den levande länken på historien om Esters på Åkerö. Min förhoppning är att nuvarande och kommande generationer genom denna sammanställning vill stifta bekantskap med sin historia. Världen består av den tidigare, nuvarande och tanken på den kommande generationen. Det är väl värt att via tidigare generationer stå stadgad av sina rötter.

Daniel Norman

Leksand den 20 december 2020

En löskekarl

Skriven av Erik Axel Karlfeldt

Hvem är du och hvar kommer du från?

– Det vill jag och kan jag ej säga.
Har intet hem, är ingen mans son,
ej hem eller son skall jag äga.
Jag är en främling fjärranväga.

Hvad är din tro och din religion?

– Jag vet blott att intet jag visste,
och var jag ej av den rätta tron,
så trodde jag dock ej miste!
Gud har jag sökt, den förste och den siste.

Hur var ditt liv? – Det var en storm och nöd

och kamp i en enda veva;
det var gäckad längtan och fåfäng glöd
och små glimtar ur molnens reva.
Jag är så glad att jag fått leva.

Hur Esters kom till Åkerö

I Grytnäs fanns på 1600-talets första hälft en kvinna som hette Ester Matsdotter. Hennes barnbarn Anders, Nils och Erik Persson hade Esters som gårdsnamn efter henne. Anders bodde kvar i Grytnäs, Nils kom till Åkerö och Erik tog med sig gårdsnamnet till Övermo. Därav kommer det sig att det funnits Esterssläkter i Övermo, Grytnäs och på Åkerö.

Esters Nils Persson kom till Åkerö och syns där med sin familj i husförhörsboken 1705 – 1735.¹ Hans son Per bodde kvar på gården. Vid husförhörsboken 1741–1772 har Pers föräldrar och hans syskon alla avlidit eller flyttat ut.² Pers enda son dog i tjugoårsåldern 1753. Pers fru dog 1764 och han själv 1766. De hade då bott kvar efter att en fosterdotter och hennes man flyttat från Västanvik till gården, troligen år 1754, då de tog emot nattvarden första gången som skrivna på Åkerö 1754.³ Sannolikt en uppgörelse där en barnlös gårdsägare tar ett fosterbarn som arvinge mot försörjning livet ut. Fosterdottern hette Anna Persdotter och hennes man Per Persson. Enligt husförhörsboken 1741–1772 ovan är Per fosterson men enligt nattvardslängd 1752–1760 är Anna fosterdotter och Per måg.⁴ Anna och Per är starten på den nuvarande slakten Esters på Åkerö. Varför just de fick ta över gården är en intressant men obesvarad fråga.

Esters Per Persson (f. 1725, d. 1799)

Per Persson föddes 1725 i Västanvik och hamnade som nämnt på Estersgården på Åkerö och blev Esters Per. Han var dock inte den första i sin släkt att bo på Åkerö – däremot den första att kallas Esters. Pers mor Margita Ersdotter (f. 1689) föddes på Åkerö och giftes till Västanvik där hon senare födde Per.⁵ Hennes ursprung har jag inte lyckats följa längre förutom att hennes far ska ha hetat Erik Andersson (f. 1663) och mor Anna Matsdotter.⁶ Jag undrar om Margita hade något att göra med att sonen Per från Västanvik fick komma till Estersgården på Åkerö.

Per Persson bodde kvar på gården med sin familj där barnen hette Carin (f. 1756), Margareta (f. 1758), Mats (f. 1763) och Anna (f. 1769). Gården kallas från husförhörbok 1772–76 för Åkerö 7 efter att tidigare kallats Åkerö 6.⁷ I samma husförhör syns att både frun och sonen Mats, tio år gammal, dött 1773. Sannolikt ett mycket tungt år för familjen. I husförhör 1777–1791 syns Per och barnen bo ensamma på gården. Dock har ett barnbarn kommit till gården då dottern Carin fått dottern Anna.⁸

¹ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0075706_00088

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/4 (1705-1735), bildid: C0075706_00088, sida 152

² https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013008_00117

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/7 b (1741-1772), bildid: C0013008_00117, sida 209

³ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0018181_00186

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Längder över nattvardsgäster (kommunionlängder), SE/ULA/10826/D II/11 (1752-1760), bildid: A0018181_00186

⁴ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0018181_00186

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Längder över nattvardsgäster (kommunionlängder), SE/ULA/10826/D II/11 (1752-1760), bildid: A0018181_00186

⁵ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0075705_00093

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/3 (1705-1735), bildid: C0075705_00093, sida 160

⁶ Släkträd av Lars Liljas.

⁷ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013011_00167

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/8 c (1772-1776), bildid: C0013011_00167, sida 329

⁸ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013013_00281

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/9 b (1777-1791), bildid: C0013013_00281

Esters Per dog den 15:e december 1799 på Åkerö efter ett liv av "ärbart" uppförande med dödsorsak "Håll och styng".⁹ Det anses ha varit begreppet för lunginflammation.¹⁰

Esters Carin Persdotter (f. 1756)

Hon var dotter till Per Persson och föddes på Åkerö 6. I födelseboken står att hon föddes 3:e februari.¹¹

Esters Anna Andersdotter (f. 30/1 1779, d. 13/6 1852)

Esters Anna föddes på Åkerö 7 30:e januari enligt alla husförhör och 29:e januari enligt födelseboken.¹² Åkerö på hennes tid och vilka fäbodrar hon hade del i kan ses genom storskifteskartan 1825 (fil 20-LEJ-70 i lantmäteriets Historiska kartor) och hon har därför blivit en central gestalt i min beskrivning av Esters. Hon hade del i fäbodarna Erik Hansbodarna (20-LEJ-99 på Historiska kartor) som ligger nära min egen hemby Styrjsjöbo och Gränsberg (20-LEJ-80).

Hennes far var Anders Andersson från Erik Ers gård (tvådelad version av det numer vanligare Erkers) på Åkerö 16. Mor var ovan nämnda Esters Carin Persdotter från Åkerö 7. Anders flyttade till Carin på Åkerö 7 och tog Esters som särknamn (gårdsnamn som tas av make som flyttar till makans gård).¹³ Där fick de sedan Anna.

Annas man var Mats Matsson från Tomt som också tog Esters som särknamn. De fick tillsammans barnen Anders (f. 1801, död 33 år gammal), Per (f. 1803), Mats (f. 1807) Eric (f. 1810, död två år gammal) och Eric (f. 1813). På Åkerö är Mats anfader till Liljas, Per till Gunnar Norman och Eric till Per-Elis Esters.

Esters Anna Andersdotters barnbarnsbarn via sonen Per som bodde kvar på Åkerö 7: Esters Anna, Maria och Karin Matsdotter. (Karin nämnd på bildens baksida, Siljedal 1894, Leksands kulturhus)

⁹ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013091_00089

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Död- och begravningsböcker, SE/ULA/10826/F/14 (1796-1809), bildid: C0013091_00089

¹⁰ <http://blog.arkivdigital.se/att-slaktforska/hall-styng-och-miserere-vad-dog-vara-forfader-av/>

¹¹ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013061_00058

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Födelse- och dopböcker, SE/ULA/10826/C/6 (1752-1766), bildid: C0013061_00058, sida 48

¹² https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013063_00085

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Födelse- och dopböcker, SE/ULA/10826/C/8 (1773-1795), bildid: C0013063_00085

¹³ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013013_00281

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/9 b (1777-1791), bildid: C0013013_00281

Åkerö 7 fotograferad 1944 noterad som "Esters Erik Mattssons, eg. Esters Daniel Matssons, härbret flyttat till Tibble" (Leksands kulturhus, 1944, Anders Åkernäs).

Vy från Siljegårdsvägen på 2000-talet. Troligtvis är uthuset med källarstuga direkt t.h. om bostadshuset samma som 1825, möjligen även bostadshuset (se kartor nedan).

På bilden ovan t.v. är gården Åkerö 7 markerad med bomärke F och röd prick på 1825 års storskifteskarta. Dagens motsvarande tomt 6:31 syns t.h. med samma gränser som 1825. Boningshuset (orange på bilden t.h.) och närliggande källarstuga troligtvis samma på båda kartor.

Bouppteckningen som gjordes vid Annas död 1852¹⁴ ger mycket information om hennes liv och gård. Esters Annas bouppteckning ger en inblick i familjens liv 1852 vid hennes död. Inledningen på bouppteckningen lyder: "År 1852 den 23 october förrättades laga bouppteckning efter Esters Matts Mattssons enka Anna Andersdotter på Åkerö som den 13de sistlidne juni aflidit och efterlemnadt följande arfvingar sonen Eric Mattsson 39 år, aflidna sonen Matts Mattssons barn döttrarna Anna 17 år Margreta 14 år, Karin 8 år gamla hvars rätt bevakades af dess förutvarande förmyndare Lång Per Nilsson på Åkerö och aflidne sonen Per Mattssons barn sonen Matts 9 år dottern Margreta 7 år Anna 4 år gamla hvars rättigheter bevakades av dess förutvarande förmyndare Mas Anders Olsson i Yttermo. Boeat uppgafs af sonen Eric Mattsson som derefter antecknades och värderades på följande sätt Namly"

Mas	2 ^{de} Sammanbyggda Stugor	96	50
	1 Källarstuga med mur		33
	1 Stalp Stenbänge		12
	1 faders bad		12
	1 Källare med Svale		8
	1 Fåhus	96	4
	1 Halm lider		1
	1 Stall med Portleder		8
	1 96 Korn lada		10
	andel i ett Leden		3

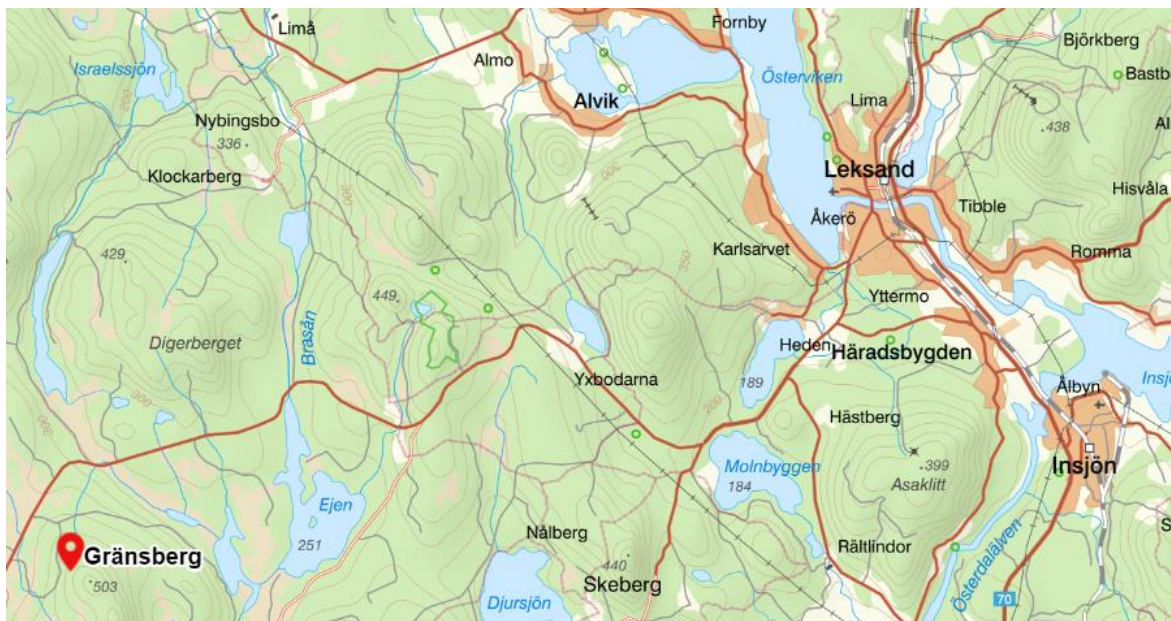
På bilden ses de byggnader som fanns på gården vid bouppteckningen.

¹⁴ Leksands tingslags häradsrätt, F2:33

Bouppteckningen berättar att Anna hade 2/3 i en häst, 4 kor, 2 getter och 6 större och mindre får. Sett till kläder hade hon dåtidens vanliga, idag kallat leksandsdräkt:

- 4 wahlmarströjor (tröja av vadmal)
- 3 Skinntröjor
- 3 skinnpälsar
- 6 kjortlar
- 12 diverse förkläden
- 2 skimp
- 12 diverse snörliv
- 5 par strumpor bättre och sämre
- 3 par skor
- 2 par vantar
- 2 gula luvor (s.k. urväderluva)
- 2 randiga mössor
- 15 underdelar
- 21 överdelar
- 27 hattar
- 9 hilkor
- 30 fyrkantkläden (halskläden)
- 2 bokkläden

Fäboden Gränsberg som Anna hade del i ligger västerut i Leksands kommun och syns på kartan nedan. På detaljkartan över Gränsberg nedan ses hur fäbodvallen såg ut med hus och markindelningar. Jag besökte gränsberg 2020, som idag endast har spår av forna tiders bruk av fäboden. Idag är fäbodvallen fortfarande öppen och vittnar om var den låg men omges av tät skog. Av byggnaderna kan endast en del stenar påminna om tidigare husgrunder och resten får fantasin fylla i. Besöket ingav en känsla av kontakt med gångna tider men en vemodig känsla av att hundratals år av fäbodliv nu ej längre var kvar, utöver husgrunder och en fridfull glänta.

Gränsbergs placering i Leksands kommun.

Gränsberg på storskifteskartan 1825 som då hade ca 33 byggnader med tillhörande slog och vall. Esters Anna hade botecken C och hennes byggnader och mark kan ses t.v. på kartan (från fil 20-LEJ-80, Lantmäteriets Historiska kartor).

Den andra fäboden Anna hade del i, Erik Hansbodarna (Jerkansbudan), ligger mycket nära vårt nuvarande hem i Styr sjöbo. Den här fäboden verkar ha varit den huvudsakliga fäboden för Annas gård med tanke på den stora andelen av fäboden hon ägde. Kanske brukade de s.k. tvåfäbodsystem, med Erik Hansbodarna som hemfäbod och Gränsberg som långfäbod, där hemfäboden används på vår och höst och långfäboden under sommaren.

När jag, min syster Ida och farbror Ben besökte Erik Hansbodarna sommaren 2020 utgick vi från nedanstående storskifteskarta för att leta efter kvarstående husgrunder. Vi fann en nästan fullständig fyrkantig husgrund av stenar som sannolikt tillhörde Förargården från Yttermo och var den ensamma byggnaden markerad med A precis norr om Esters Annas gård, markerad B. Utifrån detta och bäckens krökningar drog vi slutsatsen att Esters gård låg precis utmed stigen från Styr sjöbo precis innan Gravbäcken, se några bilder nedan. Väl där kom en bil med en äldre man och en hund och när jag berättade att vi var släktingar till Esters som kollade in fäbodresterna delgav han att han var en Esters och ägde marken; det var alltså min farfars sysling, Per-Elis Esters, som vi mötte. Fäbodmarken ägs alltså än idag av en Esters, minst ca 200 år senare. Per-Elis bekräftade att vi var på rätt plats och visade var stugan hade legat. Stigen som går från Styr sjöbo till fäboden sades vara samma som de buffrade på förr. Han trodde att de bara haft kor på fäboden. I närheten av två vindskydd som står på norra delen av området ska finnas en husgrund efter ett hus som tillhörde en kusin till Per-Elis men som tilläts förfalla.

Erik Hansbodarna där Esters Anna har botecken B med en riklig andel av fäboden. Stigen invid hennes stugor finns kvar än idag och är den gamla buffringvägen via Styr sjöbo (från fil 20-LEJ-99, lantmäteriets Historiska kartor).

Överväxt husgrund av stenar, troligen tidigare tillhörande Förars, som nämnt ovan. Taget 2020.

Platsen för Esters fäbod på modern karta t.v. och platsen där Per-Elis uppgav att stugan låg t.h. i östlig riktning mot Styr sjöbo från markeringen. Möjliga rester av grunden ses som stenar närmst i bild. Vid den täta växtligheten i mitten av bilden är en stenhög med tegelrester, sannolikt efter rivning.

Esters Anna dog den sjätte juni 1852 och begravdes den 13:e juni. I dödboken står att hon dog av bröstsjukdom 73 år och 5 månader gammal efter ett liv med ärbart uppförande.¹⁵

I personalieboken, som det skrevs i när någon avled, står det:

”Enkan Anna Andersdotter ifrån Åkerö. Hon föddes därstädes år 1779 af Anders Andersson och dess hustru Margreta Persdotter som tidigt framförde hon till det heliga dopet och läto henne untvås från syndens orenlighet och uptagas till Guds barn i X-sto Jesu samt genom undervisning i Guds ord läto henne förstå huru hon skulle förvara sin rättfärdighets skrud, på det att hon en gång måtte få åtnjuta salighet inför Guds ansikte till evig tid. Till mogen ålder kommen blef hon år 1800 i äktenskap förenad med före henne aflidne Matts Mattson från Tomt med hvilken hon i sämja och endrägt sammanlefde i 16 år och blev moder till 5 söner, af hvilka blott en efterlefver välförsedd. Enka har hon varit i 36 år och under den tiden så väl som hennes öfriga tid har hon gjort sig känd för en stilla och Gudsfruktig vandel, som visade sig i ett ordentligt skötande af hennes jordiska kall, i kärlek och hjälpsamhet emot behöfvande samt i angelägenhet om Guds ord, så att hon sällan lät något hindra sig ifrån att vid sabbatsklockans ljud gå med den hopen som högtid håller och hon hade sin största förnöjelse i att genom ordet så ofta som möjligt umgås med Gud sin frälsare, uppbyggnad i honom och allt mer och mer förnyas i honom. Med Guds ords flitiga bruk förenade hon och sökandet efter Jesum i hans heliga nattvard, som skedde sista gången andra söndagen detta år. Hon afled i bröstsjukdom den 6 december 73 år gammal. Bland de böner som hon nu på det sista, såsom förut, ofta frambar inför herren må anföras: När min sista stund månd vara, uppehåll mig med den här och låt min ande saligt fara hädan till det fröjdeland m.m.”¹⁶

¹⁵ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013101_00019

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Död- och begravningsböcker, SE/ULA/10826/F/25 (1852-1861), bildid: C0013101_00019

¹⁶ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013100_00244

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Död- och begravningsböcker, SE/ULA/10826/F/23 (1847-1853), bildid: C0013100_00244

Esters Erik Matsson (f. 1813, d. 1889 1/4)

Erik var son till Esters Anna Andersdotter och Mats Matsson. Han föddes 1813 på Åkerö 7 och dog första april 1889.¹⁷ Hans far Mats kom från den numer försvunna byn Tomt och flyttade till Anna på Åkerö 7.¹⁸ När den lokalt kända byggmästaren på Åkerö, Ris Jerk Larsson – om vilken visan som lyder "Så går vi till Ris Jerk" diktats, som flitigt sjungs på V-Dala nation i Uppsala – dog barnlös tog Esters Erik över gården på Åkerö 11, som byggts på en åker tillhörande Eriks föräldrar, Esters på Åkerö 7.¹⁹

Kartan visar majstångsplatsen på Åkerö och platsen för gården Åkerö 11 är markerad med röd prick. F är bomärke för Eriks mor, Esters Anna, vilkens åker gården placerats på. Hennes egen gård syns snett uppåt vänster från röda pricken.

Erik gifte sig år 1841 med Carin Matsdotter och tillsammans fick de fem döttrar samt en son. De hette Anna (f. 1842), Karin (f. 1846), Kerstin (f. 1849), Margareta (f. 1852, död dagen efter födseln), Anders (f. 1853, död fyra år gammal) och Margareta (f. 1858, död sju dagar gammal). Esters Erik var vald till s.k. sexman, som syns noterat i husförhör.²⁰ Eriks barnbarnsbarn Erik Norman skrev i sin bok "The history of a Leksands family"²¹ att det innebar att han var en av sex valda för livstiden som tjänstgjorde som jury i domstol och att sexman senare kom att kallas häradsdomare. Därtill står i ett dokument som färdigställdes på släktforskarnas hus 2003 inför ett besök i Leksand av Västmanlands-Dala nation i Uppsala att Erik var godtemplare, baserat på att det står "Godt" i ett husförhör. Gården lär ha bestått av de byggnader som fanns i Ris Jerks bouppteckning, eftersom det står i den att all fastighet sålts. De var i så fall: en stugbyggnad med tre rum och mur samt väggfast innanrede, en mindre bod, ett fähus, ett svinhus med två rum, en mindre lada och ett vedlider. År 1889 dog "Dannemannen Esters Erik", som det står i dödsboken i Leksands kyrkoarkiv, 75 år gammal.

¹⁷ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/F0008251_00194

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Död- och begravningsböcker, SE/ULA/10826/F/30 (1880-1894), bildid: F0008251_00194

¹⁸ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013014_00226

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/10 a (1792-1803), bildid: C0013014_00226

¹⁹ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013032_00336

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/15 b (1847-1856), bildid: C0013032_00336, sida 319

²⁰ *Förhörslängd 1867*: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013035_00369

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/16 a (1857-1867), bildid: C0013035_00369, sida 334

²¹ *The history of a Leksands family*, 1978, Erik Norman. Original hos Carol Grimes i USA, Daniel Norman har kopia.

Esters Karin Ersdotter (f. 17/11 1846, d. 27/4 1925²²)

Karin föddes 17:e november 1846 på Åkerö 7, alltså gamla Estersgården som tillhörde hennes farmor Esters Anna Andersdotter. Hennes far var Esters Erik Mattson som övertog Ris Jerk Larssons gård Åkerö 11 (senare kallad 6) och dit flyttade familjen.²³

T.v. Esters Karin och t.h. Esters Kerstin 1905, tecknaren okänd.

T.v. husförhöret med Karins familj som flyttade till Ris Jerks gamla gård. T.h. Kerstin längst t.h. Bredvid henne i leksandskläder sitter Karins barnbarn, Karin Nygårds (Norman).

²² https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/F0008254_00113

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Död- och begravningsböcker, SE/ULA/10826/F/33 (1919-1938), bildid: F0008254_00113, sida 95

²³ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013032_00336

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/15 b (1847-1856), bildid: C0013032_00336, sida 319

Esters Karin flyttade från Åkerö 11 efter giftermålet 1868 med Grytbergs Daniel Danielson (f. 1848) till hans gård i Västannor, n:o 17.²⁴ De flyttade tillbaka till Åkerö 11 år 1878 men Grytbergs Daniel åkte till Amerika 1882.²⁵ Esters Karin och Grytbergs Daniel fick två barn, Esters Anna Danielsdotter (f. 1868) som är min farfars farmor och Esters Daniel Danielsson (f. 1872) som är farfar till nuvarande ägaren av Åkerö 11, Per-Elis Esters.

Karins barnbarn Erik Norman skrev i sin bok "The history of a Leksands family" att Esters Karin läste bibeln varje kväll och avslutade med en psalm men blev då ofta sentimental och grät. Inte så konstigt, med tanke på att hon varit med om en del. Hennes dotter Esters Anna dog 39 år gammal, vilket gjorde att Karin fick ta hand om Annas barn. Därtill var hennes giftermål en sorgsam historia.

Hon skötte gården själv efter att hennes make Grytbergs Daniel hade lämnat henne och emigrerat till Amerika, där han tog namnet Dan Westin, möjligen inspirerat av Västannor. Karin brukade enligt Erik i ovan nämnda bok slå makens spritflaska i backen, så äktenskapet var nog ett mödosamt sådant. Dan Westin träffade Anders Olsson Norman, som senare skulle gifta sig med Karin och Dans dotter Anna, i Amerika genom att Anders annonserade i en tidning för att hitta Dan. När de åkte tåg tillsammans till St. Helena där Dan bodde, rökte Dan cigarr och råkade tappa aska på en annan resenär. På uppmaningen från Anders om att han skulle be om ursäkt svarade han "To hell with him!". Väl framme vägrade Dan visa sitt hem och varför är inte känt. Han skickade dock med små gåvor till sin son Daniel och sin dotter Anna, alltså Anders blivande fru. Anders frågade om inte Dans fru, Esters Karin skulle få något och fick svaret "To hell with her!". Det sista någon hörde om honom var att han 1888 bodde vid en liten sjö i Minnesota och spenderade sin tid på att fiska och sälja fångsten i närmsta stad med "saloon".

Estersgården (Åkerö 11) beskrivs av Erik i sin bok vara en liten gård med 5–6 kor, en häst, ett par får och en get eller två. Karin ägde en hel del skog som de fick ved från och kunde sälja timmer från för att hjälpa ekonomin. Med en del hjälp av grannar lyckades hon driva gården men fick utföra sysslor som hörde karlarna till. Detta kunde vara att slakta gris och kalvar, vilket hon även hjälpte grannar med. När hennes son Daniel Danielsson var 12 år gammal fick han ta över stora delar av gårdens sysslor och tur nog var Daniel "big and husky" (stor och grov) för sin ålder.²⁶

Boningshuset var ett stort tvåvåningshus, vilket började bli vanligt först andra halvan av 1800-talet i Leksand. Erik uppger att det var från 1600-talet och var rödmålat med vita knutar. Rödfärgen gjorde de själv med rågmjöl, koppar-sulfat och vatten, som kokades i stora järngrytor. Huset bestod av ett stort kök, en mindre kammare avskild från farstun och en övervåning. Köket var tidsenligt platsen där det mesta utfördes. Där spanns, kardades, vävdes och syddes. Där ställdes vanliga väven fram och ibland även bandvävstolen. I ena hörnet fanns en fastbyggd tarrsäng (våningssäng) med färgglada förhängen och en rulläng med plats för två, alltså en säng som kunde dras fram som en låda. Tarrsängen hade också förvaring samt en hylla där familjens bibel (Luthers postilla) låg, i vilken det skrevs ner viktiga händelser i familjen, så som födsel, bröllop eller dödsfall. I ett annat hörn stod en moraklocka. Det fanns en öppen håll med krokar som grytor hängdes på men en spis sattes senare in i den öppna hållen. I köket hängde rad på rad av skinande koppargrytor samt skedar och skålar av trä.

²⁴ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0013042_00019

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/17 d (1868-1877), bildid: C0013042_00019, sida 11

²⁵ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0075369_00032

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/19 f (1878-1888), bildid: C0075369_00032, sida 19

²⁶ The history of a Leksands family, 1978, Erik Norman. Original hos Carol Grimes i USA, Daniel Norman har kopia.

Andra våningen var mest använd som förråd för kläder, spinnrock, vävstol, bandvävstol och andra hushållsföremål. I trädgården fanns 2–3 stora äppelträd som aldrig beskärdes men alltid gav goda äpplen. I närheten stod också ett härbre för förvaring av matvaror.

Det står i Eriks bok att hans mormor Karin kom över till gården tillhörande Eriks far, Anders Olsson Norman, för att ta hand om barnen när hustrun Anna (Karins dotter) dog. Karins syster, Kerstin, bodde kvar i deras gamla hem. Anders nya hem var Åkerö 14 där också Esters Karin ses i församlingsboken²⁷ medan Kerstin bodde kvar på Åkerö 11 som nu kallas Åkerö 6. Åkerö 14 verkar vara gården som Ris Jerk kom från som Jerks bror ärvde, eftersom Anders familj står direkt efter de sista Ris på ett delhushåll av Åkerö 14.²⁸

Enligt Finngraven.se ligger Esters Karin begravnen, tillsammans med sin syster Esters Kerstin, vid markeringen på bilden nedan på Leksands kyrkogård. Här dock skriven som Esters Karin Danielsson, antagligen efter maken. Dock finns idag, år 2020, ingen gravsten för dem på markerad plats. Eftersom det ändå gick att hitta platsen har jag en känsla av att lång tid ej passerat sen deras gravsten borttagits.

Karta över Leksands kyrkogård med markering vid Esters Karin och Kerstins grav.

²⁷ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/00189847_00037

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Församlingsböcker. Bunden serie, SE/ULA/10826/A II a/13 (1917-1940), bildid: 00189847_00037, sida 34

²⁸ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/00189841_00031

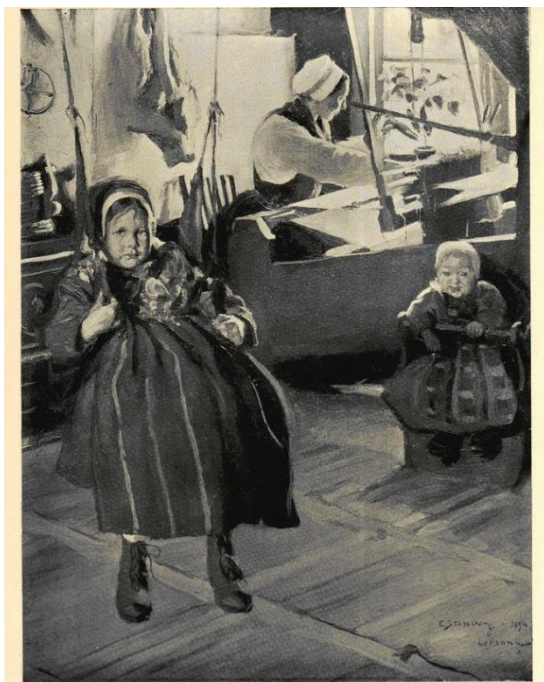
Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Församlingsböcker. Bunden serie, SE/ULA/10826/A II a/5 (1898-1916), bildid: 00189841_00031, sida 27

Esters Anna Danielsdotter (f. 6/12 1868, d. 16/9 1907)

Anna föddes 6:e december 1868 på Esters gård med föräldrarna Esters Karin och Grytbergs Daniel. Hennes bror hette Daniel och har omtalats ovan. Anna dog 16:e september 1907 blott 39 år gammal. Hon är mor till min farfars far, Daniel Norman, som var knappt ett år gammal när Esters Anna dog. Hon dog på länslasarettet i Falun med angiven dödsorsak sarcomatosis. Sarcom är ett samlingsbegrepp för cancer i kroppens stödjevävnader (skelett, muskler, med mera). Esters Karin besökte henne på lasarettet innan hon dog och Annas enda bekymmer var barnen. "Snälla se till att barnen inte har hål i strumporna" ska ha varit bland det sista hon sa. Efter hennes död hämtade hennes bror Daniel hem henne till Leksand med häst och vagn.

En vackert leksandsklädd Esters Anna Danielsdotter med hennes man Anders Olsson Norman.

Det berättas i Erik Normans tidigare nämnda bok att den kände konstnären Emerik Stenberg, som ofta målade leksandsfolk, målat av Esters Anna vid vävstolen på hennes gård och att tavlan ska hänga på Nationalmuseum. Tavlan är signerad 1899, vilket korrelerar åldersmässigt med att barnen på bilden är Karin Norman t.v. ungefär fem år gammal och Anna Norman t.h. ungefär ett år gammal. Barnen är alltså äldre syskon till min farfars far Daniel Norman. Målningen ses t.v som ett svartvitt urklipp ur boken Ord och bild, åttonde årgången 1899.

INNE HOS »ESTERS KARI» I ÅKERÖ (LEKSAND). OLJEMÅLNING AF EMERIK STENBERG.

Sifferquans Nya Graf. Aktieb.

Esters Anna var den sist födda i rakt led i släkten Norman som kallades Esters och därmed slutar genomgången av Esters på Åkerö i Normans släktled här. Annas man Anders var den som tog namnet Norman. Anders bodde som sagt på Åkerö med familjen men emigrerade likt många av hans barn till Amerika. Hans son Daniel Norman ärvde ett bostadshus på Åkerö 11 (Esters Annas barndomshem tillika nuvarande Esters) som han flyttade till Järnavägen 33. Huset ska enligt Per-Elis Esters ha varit likt hans grannhus, som syns nedan. Timmerstommen står fortfarande kvar där inuti det panelbeklädda hus som Daniel byggde och som hans son, tillika min farfar, Sven Eric bodde i när jag var liten.²⁹

Bild på huset som är likt det som ärvdes av Daniel Norman.

Ännu idag ägs gården Åkerö 11 (senare Åkerö 6) av en Esters. Esters Anna och hennes bror Esters Daniel Danielsson syns båda (Anna struken efter flytt) på husförhör 1889–1898, där det syns att Åkerö 11 nu kallas Åkerö 6 med 11 inom parentes.³⁰ Daniel Danielsson, som omtalats ovan och i "The history of a Leksands family" av Erik Norman, kan följas via hans son Lars till hans son Per-Elis som är nuvarande ägaren av gården. Per-Elis träffade jag för första gången vid släktens gamla fäbodmark vid Erik-Hansbodarna, som berättats om ovan. Sen dess har jag haft nöjet att besöka och språkas med Per-Elis ett par gånger.

Därmed har närmare 300 år av historia om Esters på Åkerö avhandlats. För mig har det varit en fascinerande inblick i en historia om en släkt som svindlande länge varit en del av Åkerö och sett förvandlingen från tidigt bondesamhälle då Åkerö bestod av ett fåtal gårdar ända fram till idag då det planeras höghus på Åkerö. Mycket har hänt på den tiden och att få följa med på resan i efterhand ger perspektiv på hur vi lever idag, levde då och vad vi kan lära av det. Den som glömmer sin historia färdas utan riktning.

²⁹ Uppgett av Per-Elis Esters och bekräftat av Sven Eric Norman 2020.

³⁰ https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/F0008211_00019

Leksands kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/10826/A I/20 e (1889-1898), bildid: F0008211_00019, sida 9